

Lectura y desarrollo infantil: Importancia e influencia de la familia

Joana Acha

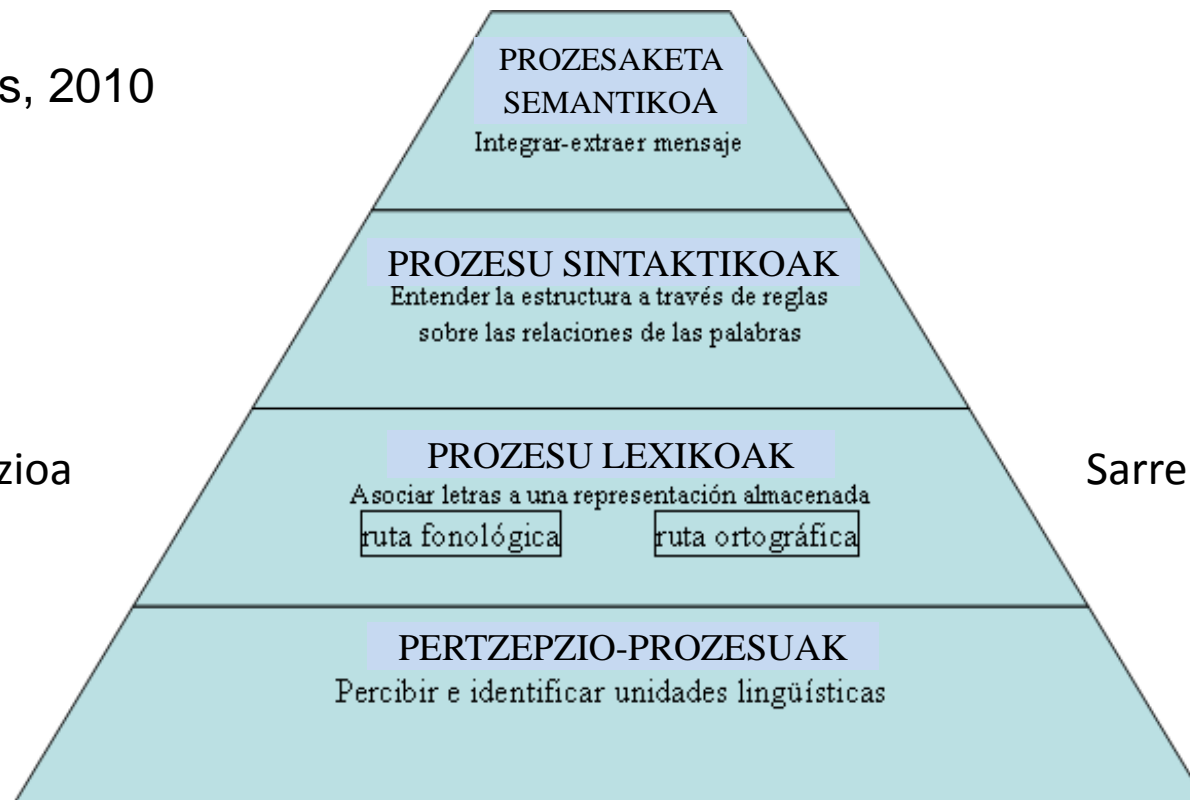
1.Irakurmenaren gakoak eta aurrekariak

Idatzitako hitzak antzeman eta zeinu grafikoei esanahia eman

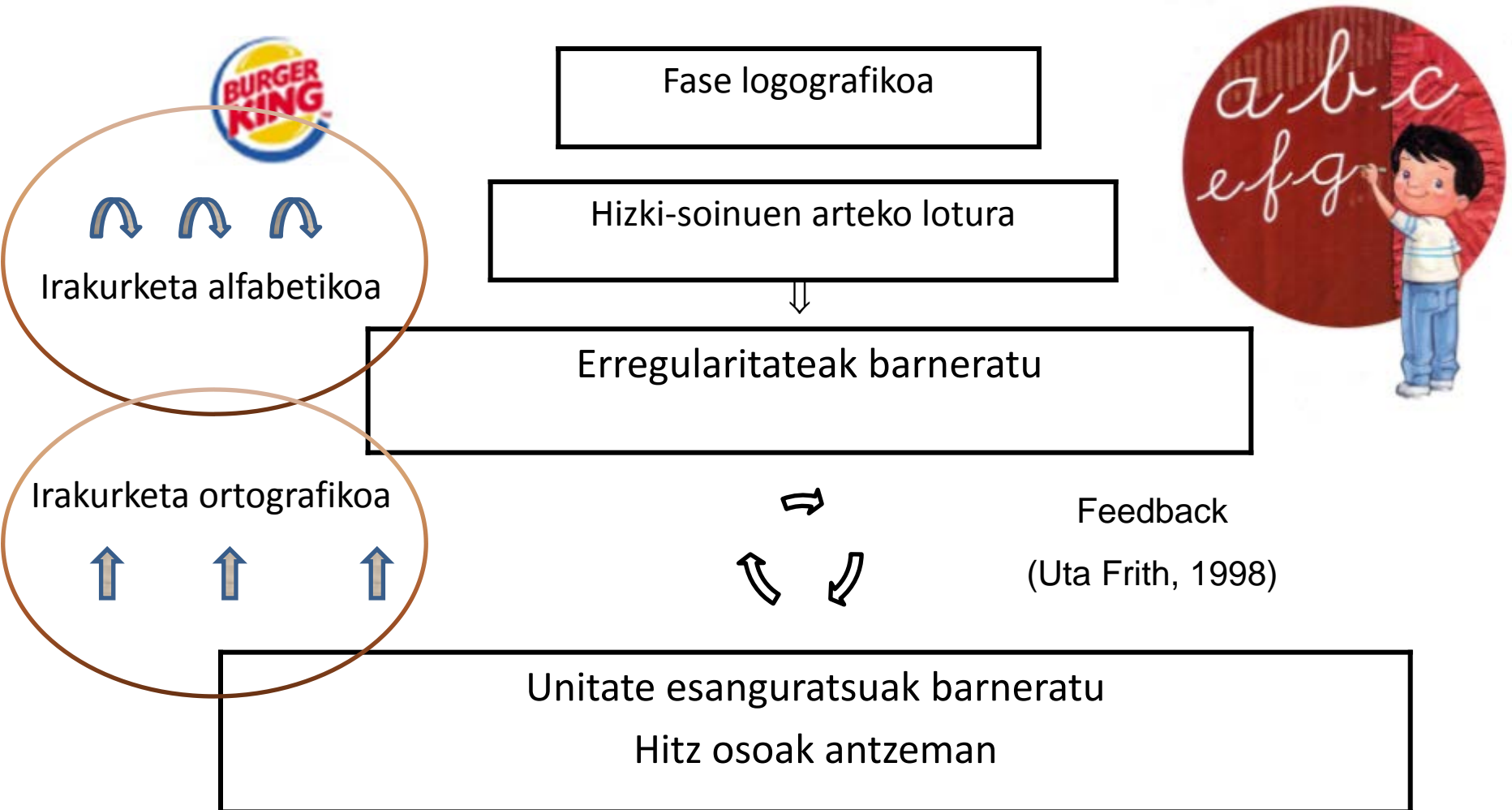
Cuetos, 2010

Dekodifikazioa

Sarrera lexikoa

1.1. Irakurmenaren garapeneko faseak

1.2. Kode alfabetikoaren ulermena

Ehri, 2005

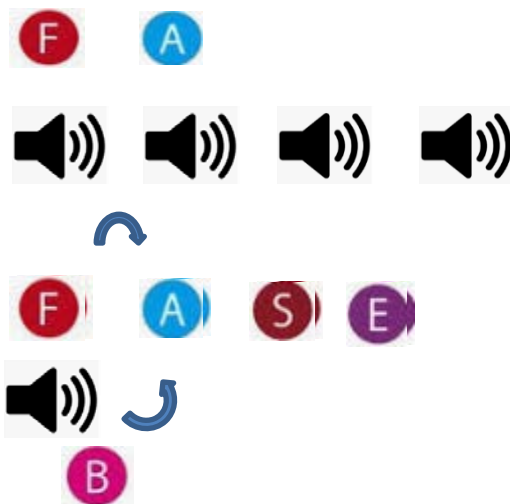
- Oinarrizko dekodifikazio modua

Fase alfabetiko-partziala

- Erregularitateen erauzketa

Fase alfabetiko-oso

- Dekodifikazio arina

w B c

j r f

Pre-

F

jirafa

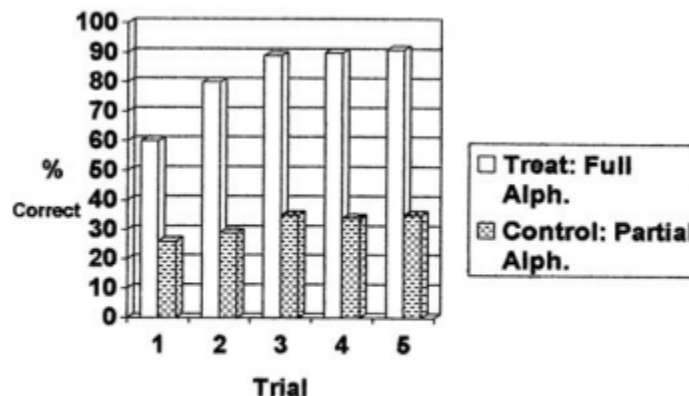
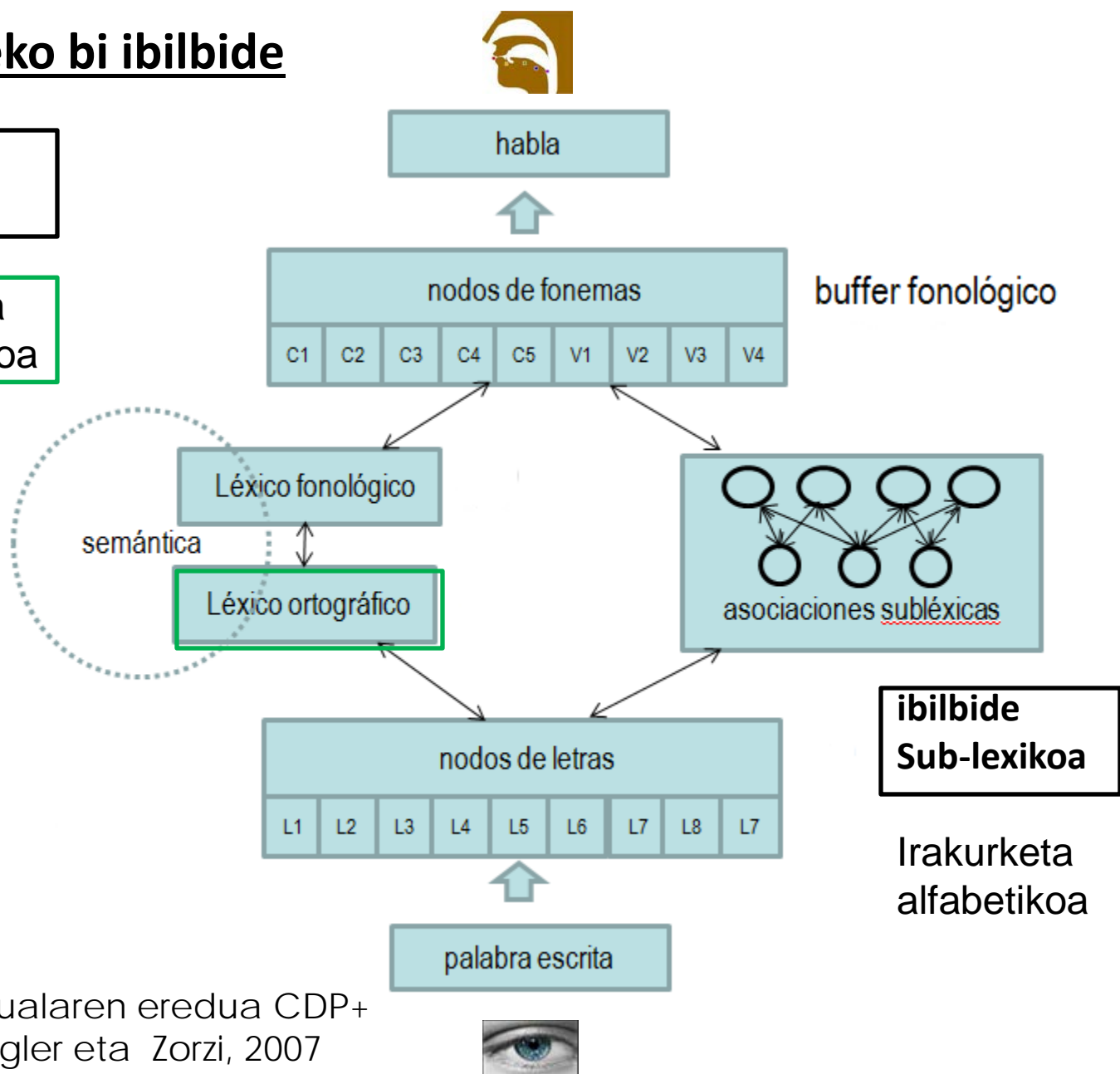

FIGURE 5 Mean percentage of similarly spelled words (i.e., *spin*, *stab*, *stamp*, *stand*) read correctly over trials by children receiving the full alphabetic phase treatment and by control children receiving the partial alphabetic phase treatment (Ehri & Wilce, 1987).

Irakurtzeko bi ibilbide

Ibilbide
lexikoa

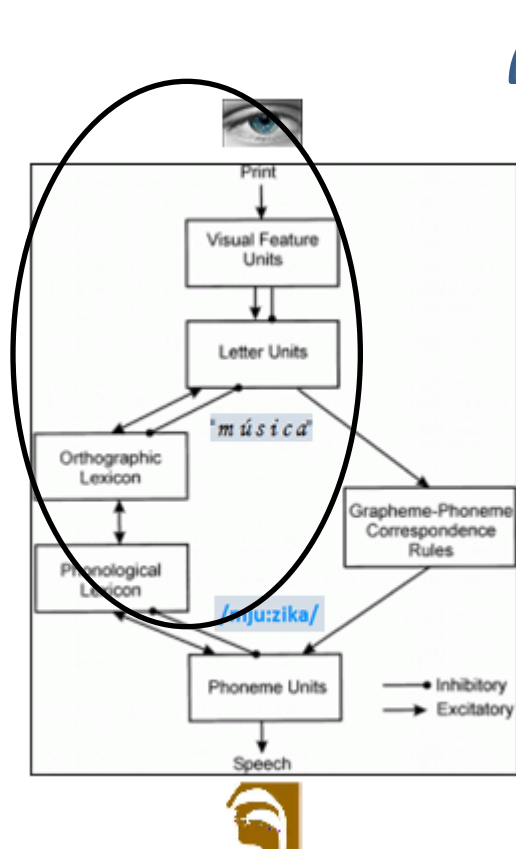
Irakurketa
ortografikoa

Kodifikazio dualaren eredua CDP+
Perry, Ziegler eta Zorzi, 2007

1.3. Trantsizioa ebaluatzeko aztertu daitezken efektuak

7 urtetik - 10 urtera

Efektuak	
Lexikalitatea	Katua < Fupoa
Luzeera	Katua < Olagarroa
Maiztasuna	Katua < Erlea
Auzokoak	katu/kate, asto/atso

1.4. Ezagupen ortografikoaren ikastea

Kode alfabetikoa menperaturik

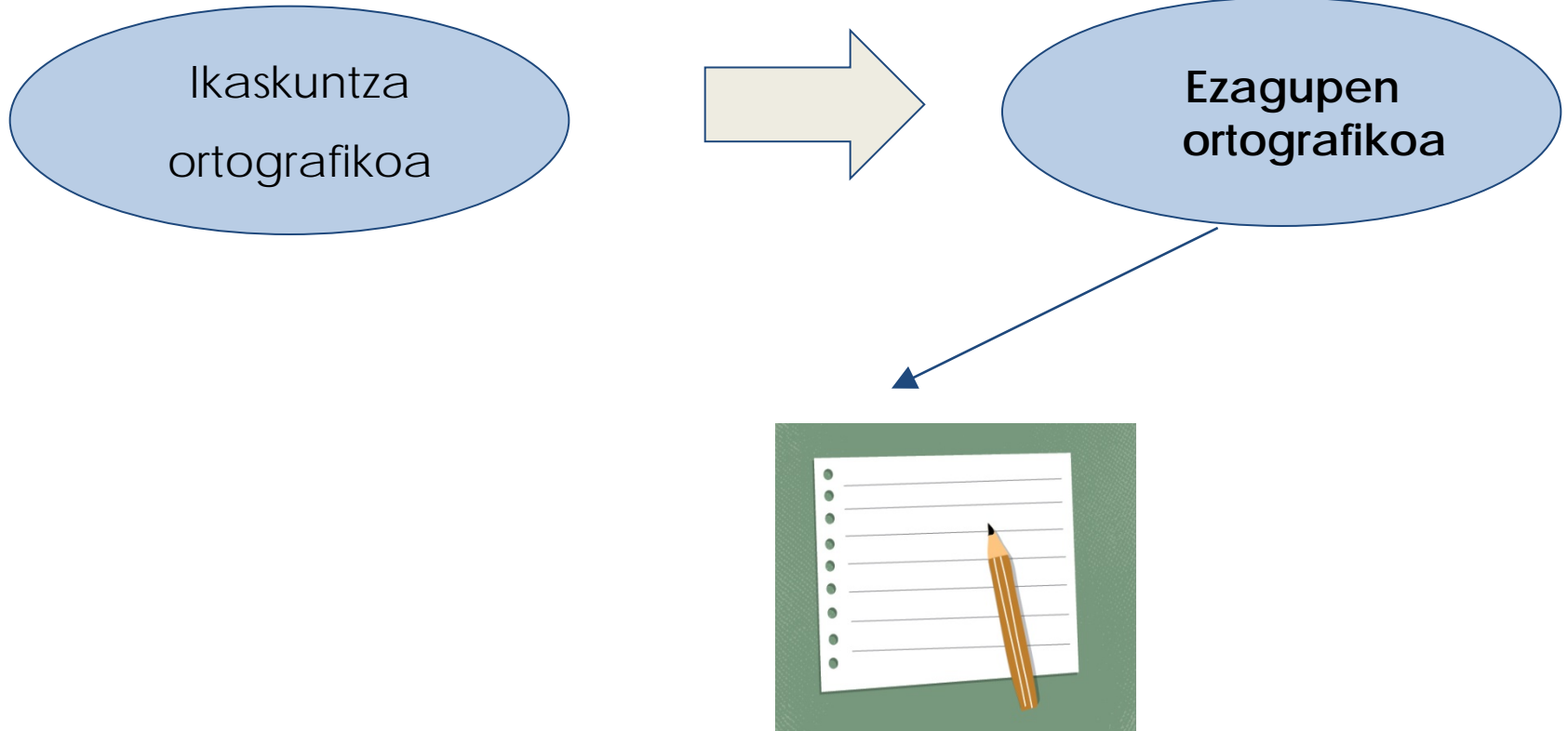
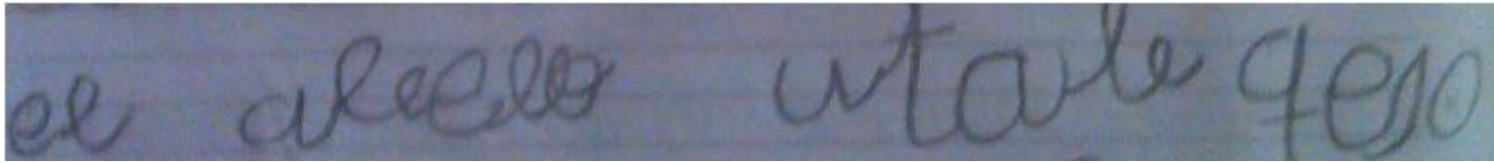
Nola erraztu irudikapenen ortografikoen
barneraketa?

1. Autoikaskuntzaren teoria, Share (1995):

Dekodifikazio fonologikoa oinarrizko gaitasuna ezagupen ortografikoa lortzeko.

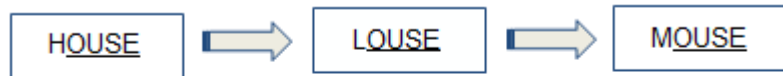
2. Kalitate lexikoaren teoria, Perfetti eta Hart (2002):

Beste aldagai batzuk azaltzen dute irudikapen lexikoen kalitatea

Dekodifazioa, kopia eta diktaketa

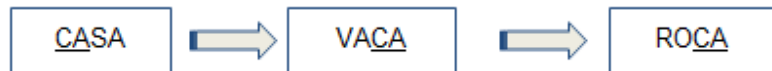
-
- Ikasitako hizki-konbinazioen transferentzia estruktura berriei

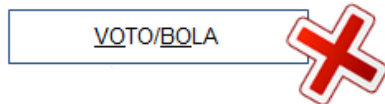
Nation & Hulme, 1996

Martinet, Valdois & Fayol, 2004

Valle-Arroyo, 1990

Share (1995)
Shahar-Yames y Share (2008)
Binamé, Danzio, y Poncelet, (2015)

**Hitzatik-
hitzara**

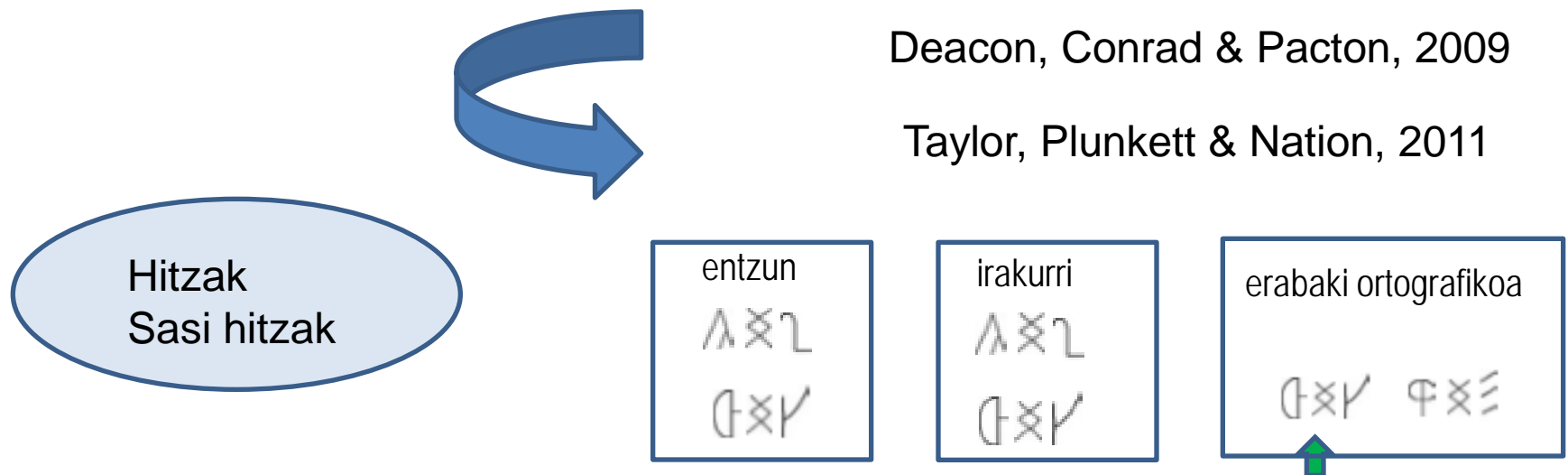

Tucker et al., (2016)

**Analogien
bidez**

**testuan txertatutako sasi-hitzak ozenki irakurri eta
kopiatu**

-
1. Dekodifikazio fonologikoa ez da nahikoa ikasketa ortografikoa gauzatzeko
ez dago hitzez hitz erlazio zuzena
“konpentsazio ” efektua dislexian
 2. Beste aldagaiak **ikasketa inplizitua** eta oroimena

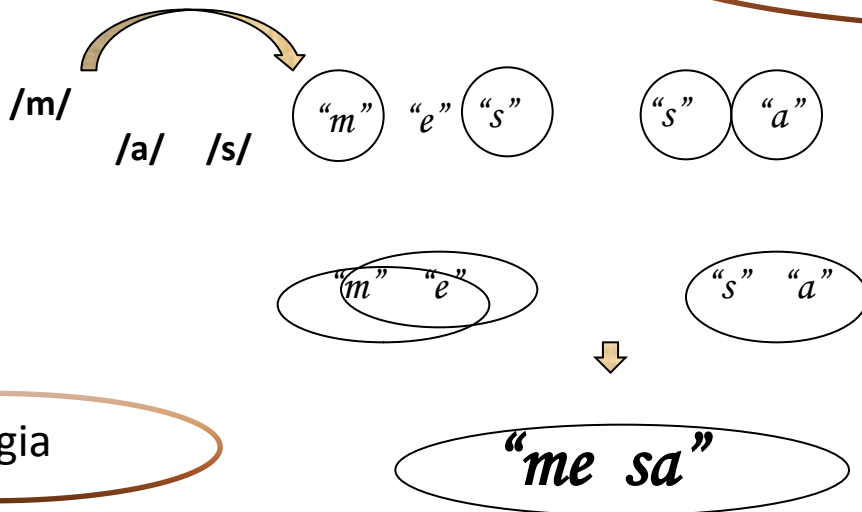

1.5. Irakurmenaren aurrekariak

Gako gaitasunak

Hizkuntzaren soinuak
antzman eta erabili

Hizkiak identifikatu eta
fonemekin lotu

Hiztegia

Loturen kateak memorizatu

Ezagupen fonologikoa

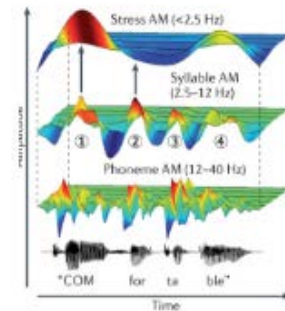
Do, re, mi
euria du hasi.
Mi, fa, sol
aterki, guardasol.
Sol, la, si
putzuan erori.
Si, do, re
bustita gaur ere.
Re, mi, fa
banoa etxera.

*metrika- silaba

*errimak antzeman eta bereiztu

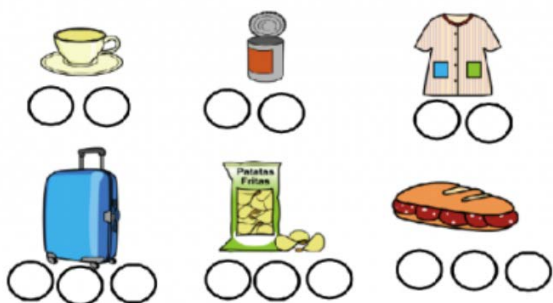
*segmentatu-hitz katea banandu

*fonemak manipulatu –ezabatu, aldatu

Hogan, Catts & Little, 2005

Ezagupen silabiko eta morfologikoa

pat	a	s
	o	
	ito	
	oso	

ekoiztu

dekonposatu

Ezagupen silabiko eta morfologikoa

Table 4. Hierarchical regression analyses predicting pseudoword reading from intelligence, prior achievement (autoregressor), phonological awareness, and morphological awareness

Step and Predictor	Outcome Measure		
	Grade 3 Pseudoword Reading	Grade 4 Pseudoword Reading	Grade 5 Pseudoword Reading
1. Intelligence	.272***	.289***	.242***
2. Grade 2 Pseudoword reading	.452***	.358***	.284***
3. Phonological awareness	.035***	.067***	.050**
4. Morphological awareness	.007 [†]	.024**	.034**
3. Morphological awareness	.016*	.044***	.053**
4. Phonological awareness	.026**	.047***	.030**

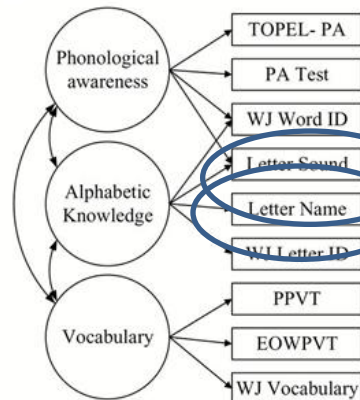

Table 5. Hierarchical regression analyses predicting single word reading from intelligence, prior achievement (autoregressor), phonological awareness, and morphological awareness

Step and Predictor	Outcome Measure		
	Grade 3 Single Word Reading	Grade 4 Single Word Reading	Grade 5 Single Word Reading
1. Intelligence	.336***	.351***	.362***
2. Grade 2 Single word reading	.513***	.423***	.336***
3. Phonological awareness	.008*	.019**	.030**
4. Morphological awareness	.003	.008 [†]	.004
3. Morphological awareness	.005 [†]	.013*	.009 [†]
4. Phonological awareness	.006*	.014*	.025**

Hizkien izenaren ezagupena

T
K
A
G
U
S
N

/be/ -> /b/
/ele/ -> /l/

Kim et al., (2010)

Izena bai ezagutu

Izena ez ezagutu

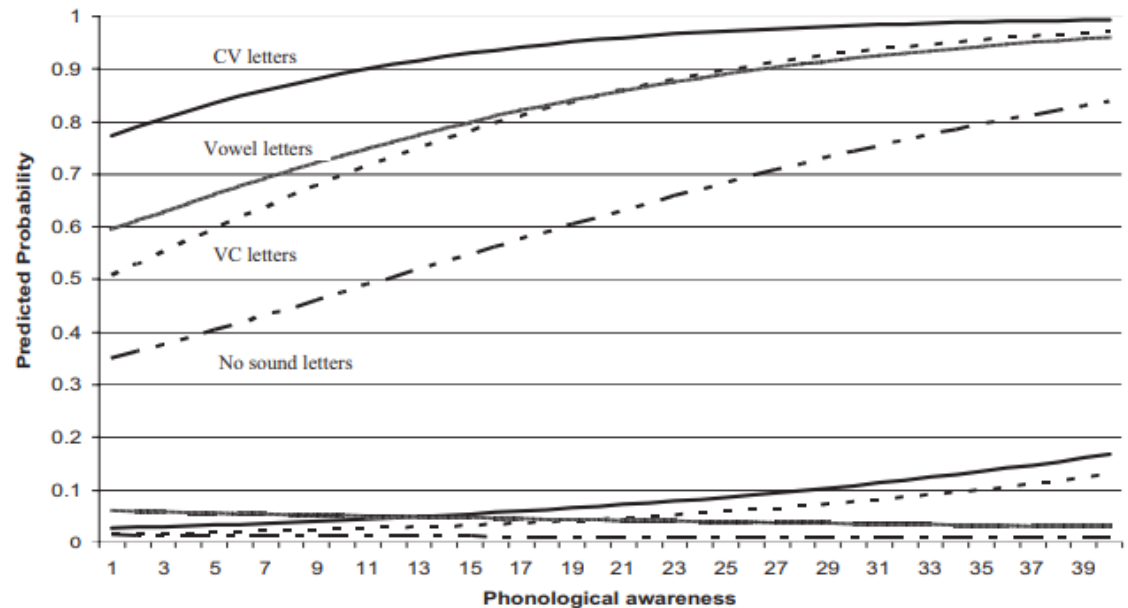

Figure 2. Predicted probability of letter-sound knowledge as a function of letter-name knowledge,

Oroimen fonologikoa

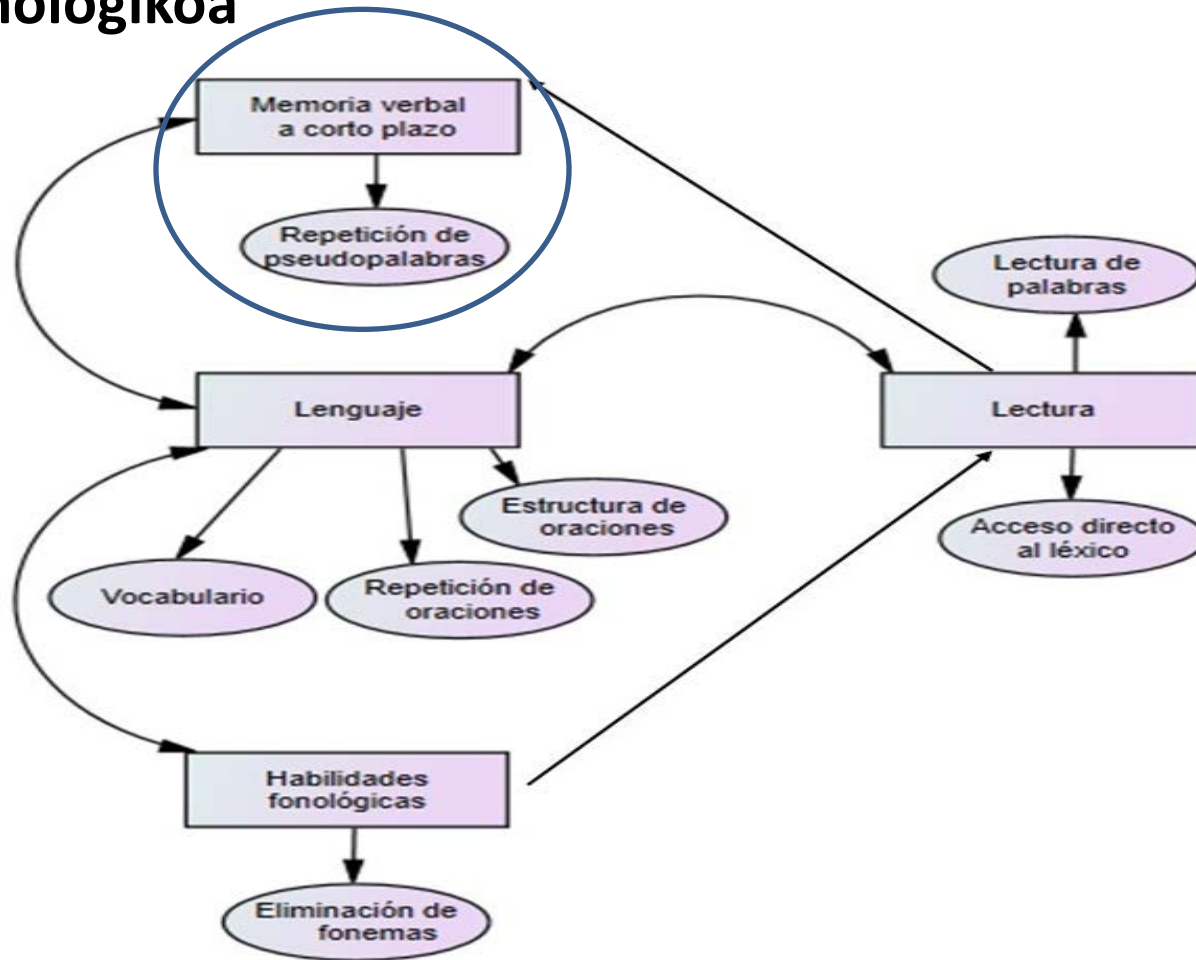

Figura 1. Relaciones entre variables fonológicas, lingüísticas y lectoras (Nation y Hulme, 2011)

Ricketts, Nation & Bishop, 2007

Ezagupen ortografikoa eta hiztegi maila = ulermena

guarda guariba

¿cuál es la palabra real?

guardia guarida

¿cuál suena "guarda"?

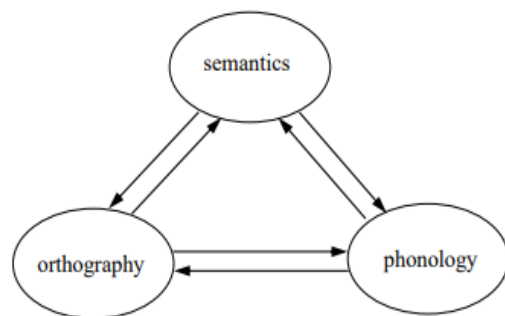

Figure 1. The triangle model, after Seidenberg and McClelland (1989), Plaut et al. (1996).

	Poor		Skilled		PC vs. SC	Estimated
	Comprehenders		Comprehenders		$F(1,28)$	effect size
time 1 measures	(PC, N=15)		(SC, N=15)			
	M	SD	M	SD		
Chronological age ¹	9.21	0.30	9.26	0.28	0.22	0.01
TOWRE decoding ²	107.67	13.11	108.27	9.68	0.02	0.00
WASI Matrices ³	52.33	5.02	52.33	4.29	0.00	0.00
NARA-II Reading comprehension ²	81.93	2.69	103.13	4.88	217.14**	0.89
NARA-II Text reading accuracy ²	99.27	9.43	108.07	8.18	7.45*	0.21
WASI Vocab ³	42.80	9.09	56.67	5.39	25.82**	0.48
Regular words ⁴	0.88	0.12	0.94	0.06	2.56	0.08
Exception words ⁴	0.64	0.11	0.78	0.08	14.31**	0.34
Nonwords ⁴	0.76	0.16	0.78	0.17	0.06	0.00

Notes. * $p < 0.05$; ** $p \leq 0.001$; ¹In years; ²Standard scores, $M = 100$, $SD = 15$; ³T scores, $M =$

1.6. Fonologiatik ulermenera

Erritmo eta soinuen antzematea

Fonema bakoitzari dagokion hizki bisuala ikastea

Aurreikuste
fonologikoak

Hizki taldeen soinu estrukturekin lotzea

Estruktura ortografikoak barneratzea

hiztegia

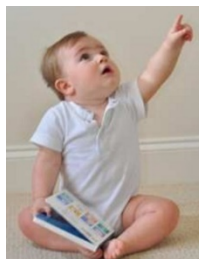
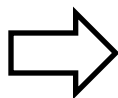
Automatizazioa

Ulermena

Dislexia fenotipoaren murrizketa

- Erritmoa eta soinu patroiak
- Ezagupen fonologikoa
- Soinu-hizkien arteko lotura
- Erregelak ezkerretik eskumara aplikatu
- Hizki kateen estrukturak barneratu

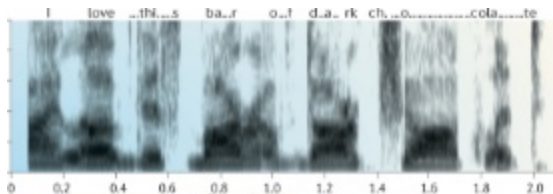
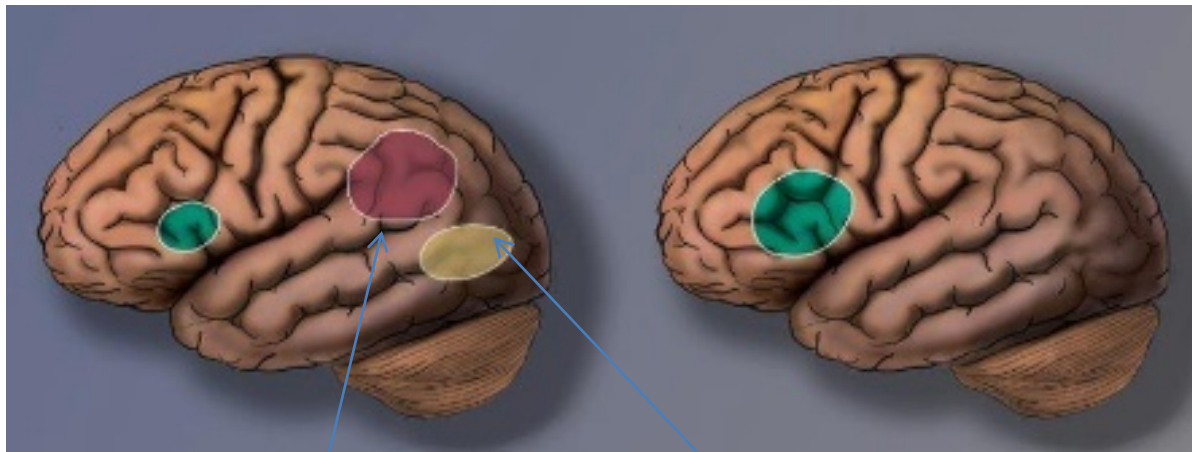

- Soinu ordezkapen eta omisio akatsak
- Irakurmen malkartsua
- Hitzak inbentatu edo aldatu
- Irakurmen geldoa
- Ulermen eza

Dislexiaren sare neurologikoa

kontrola

dislexikoa

Tenporo-parietala

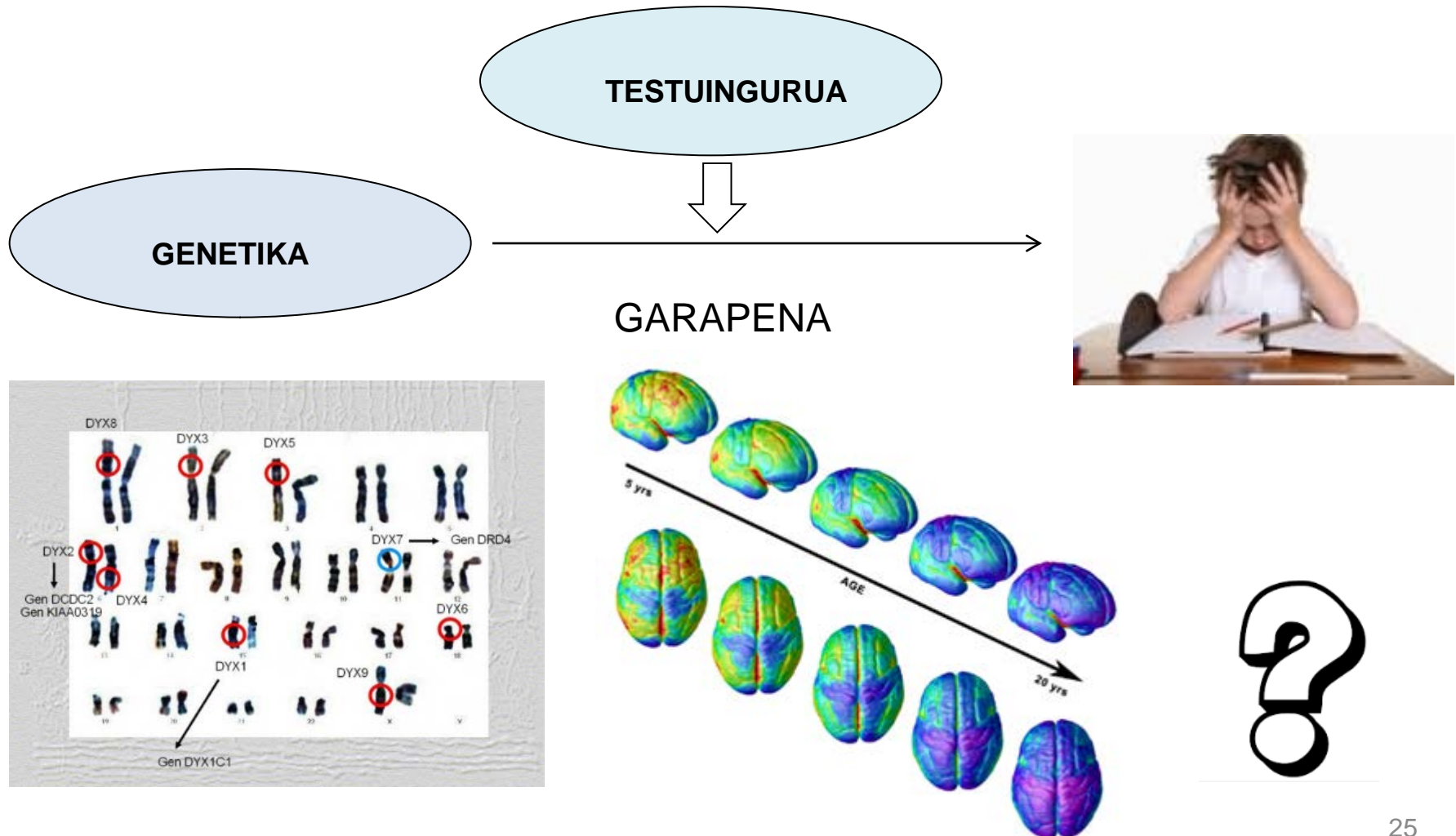
f u p o

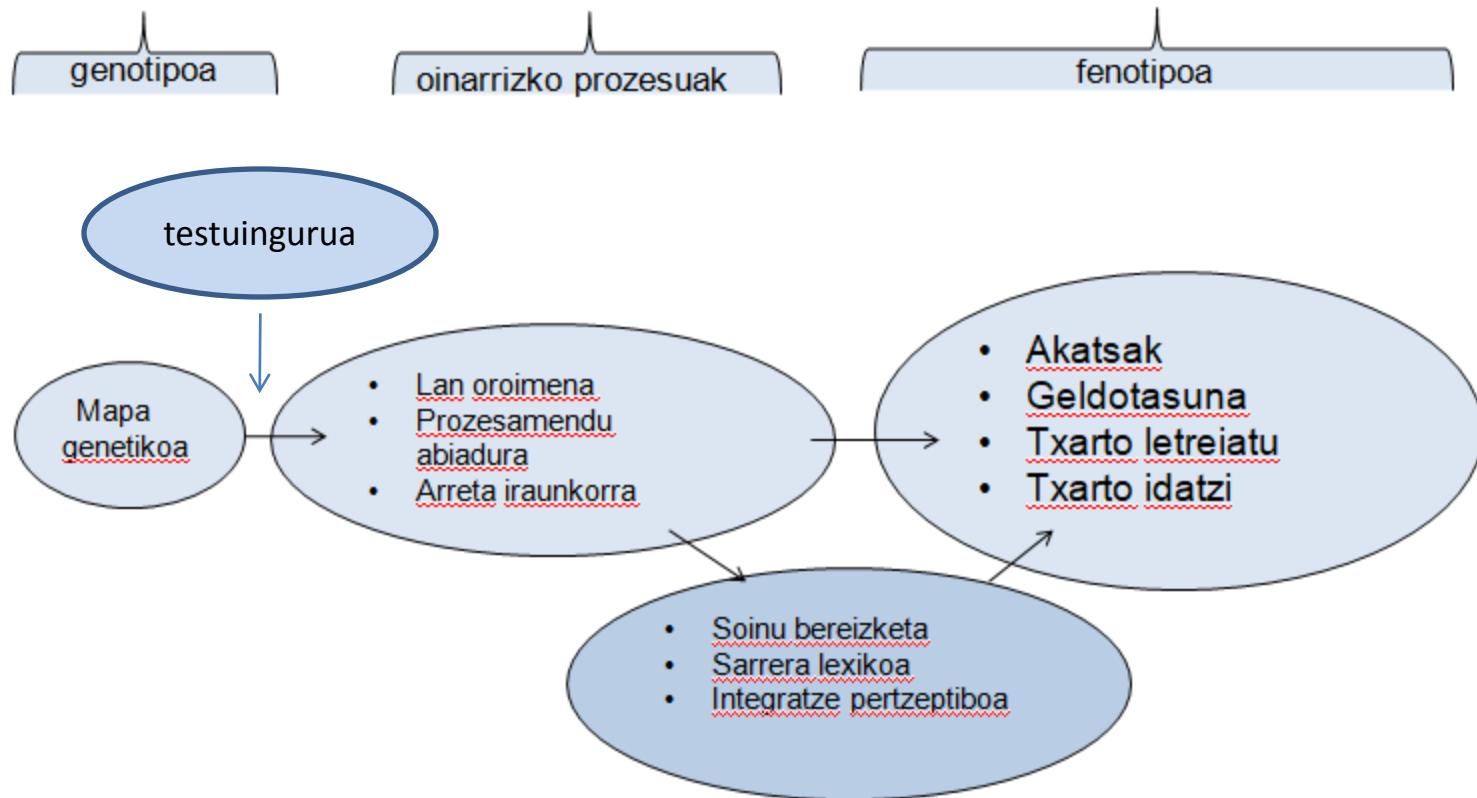
Occipito-temporala

2. Testuinguruaren eragina eta familiaren rola

2.1. Garapenaren epigenetika: eskola eta familiaren rola

Detekzio goiztiarra ezinbestekoa: 4 urte

2.2. Arrisku eta babes faktoreak familiaren barne

Laakso, Poikkeus, eta Lyytinen (1999)

128 ama ume bikote 14 hilab	
89 arrisku gabekoak	39 amak dislexiarekin
=	

1

Irakurketa parekatuan elkartrukeen grabaketak

- Irudiak izendatu eta deskribatu
- Umearen partehartzea aktibatu
- Umearen jokaerari erantzuna
- Arretaren orientabidea

2

Umearen jokaera: ahozkerak
irudiak seinalatu
orriak begiratu eta pasatu
amaren jokabidea imitatu
partehartzearen eskaerari erantzun

3

Hizkutzat maila : McArthur hiztegi harkorra eta ekoizpena (Sénéchal , 2006)

Reynell harkorra eta ekoizpena 18 hilabetekin

Aldamiotza: Irakurmena eta hizkuntza

- Irakurketa sustatzen duten **materialek** (liburuak, ipuinak) eta gurasoekiko **elkarrekintzak**, hizkuntza-ikaskuntza erraztu dezakete (Tomopoulos et al., 2006).
- Etxeko irakurmen **ereduak** eta irakurtzeko **aukerak** eta estimulua izan

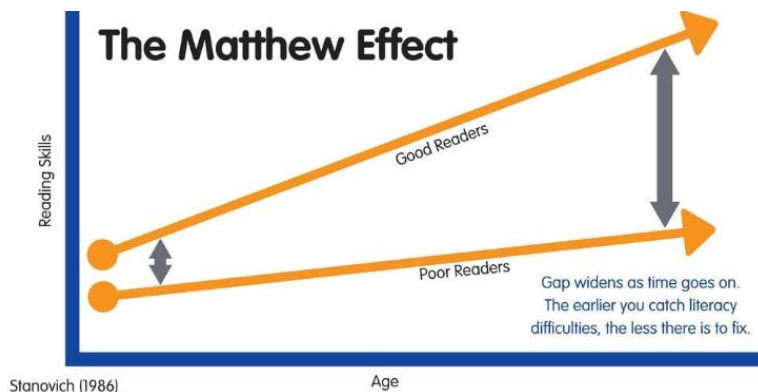
Seinalatu
Irudiak deskribatu
Soinuak zehazki ekoiztu
Umeari izendatzeko eskatu
Begiratu

Irizpide batzuk: Willingham, 2017

- Etxean irakurmena sustatu testu erakargarriekin
- Momentuak bilatu egunero
- Liburu mota ezberdinak erabili

Irakurmenaren
balioa sustatu

-
- Estrategia nagusien artean **motibazioa** mantentzea, **laguntza berbal** eta ez berbalaren erabilera, **hizkuntza kontingente** baten erabilera eta **dekontestualizazioa** agertzen dira besteak beste.
 - Aldamiotzaren kalitateak harreman zuzena dauka gurasoen gaitasun berbalarekin eta haurraren garapen kognitiboarekin: aldamiotza eraikia da guraso eta haurraren arteko prozesu interaktibo baten bitartez

Gida gakoak

Begirada

Hizkuntza soinua

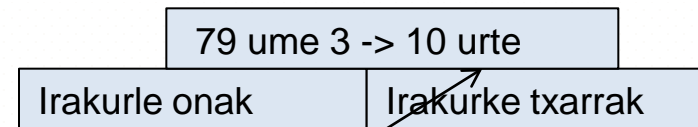
Zeinuak

Sinkronia eta erregulazioa

Aldagarritasuna esperientzian

Inguruaren egitura: errutinak eta klima

Molfese, Modglin, eta Molfese (2003)

HOME familia testuinguruaren eskala 3 eta 10 urtekin
HOME EC HOME MC

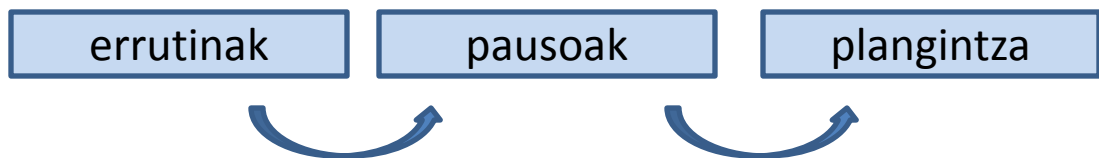
*eguneroko errutinak
*gurasoen inplikazioa
*etxeko klima

Ume taldeak osatzeko erabilitako frogak

- WRAT eta Woodcock hitzen eta sasihitzen irakurmena (ebaki puntua < 90)
- Adimen maila WISC

- **Erronka optimoak** ezartzea (beti ere umearen gaitasunei egokitutakoak, frustrazioa ekiditeko), **meta argiak** eta **feedback egokiak** ezinbestekoak dira
- Ikaskuntzari dagokionez, lehenengo esperientziak **etxean** hasten dira eta geroago, **eskolan** jarraitzen du garapenak.

Eredua izan: gurasoak irakurri

Conlon eta cols., (2006)

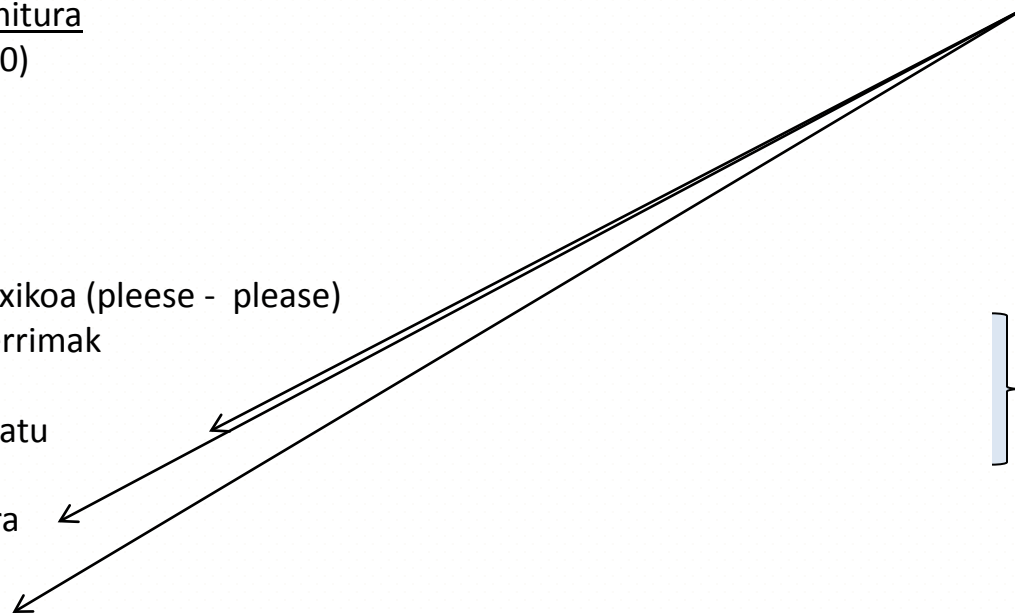
190 ume 11 urte

Gurasoen datuak

- Gurasoek irakurtzeko ohitura
(Lefly y Pennignton, 2000)

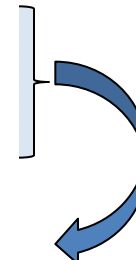
Umeen datuak

- Adimen maila RAVEN
- Homofonoen erabaki lexikoa (please - please)
- Ezagupen fonologikoa errimak
- RAN
- Hitzak irakurri eta letreiatu
- Irakurmenarekiko jarrera
- Testu ulermena

1

2

Hizkuntza erabili: Egoeraren eredu mentala osatzeko gaitasuna

Quinn et al., 2017; Cook & O'Brien, (2015)

**Aurretiko
ezagupena**

Hizkuntza estimulazioa

Elkarrekiko esperientziak

Partekatutako irakurketa

2.3. Eragin aldagaiak kokatu

Gurasotasunaren dimentsioak

- Garapen psikologikoaren babes algadaiak dira
- Ebaluaketa eta eskuhartzearen irizpide

Tratu ona

Elkartruke afektiboak eta
diziplina mota

Arazo psikologikoen prozesu
epitenetikoan
(Paetzold, Rholes, & Andrus, 2017).

Garapena sustatzea

Aldamio eta estimulatze
maila

Gaitasun kognitiboetan eragina
(Barreto et al. 2017; Mermelshtine, R.
2017)

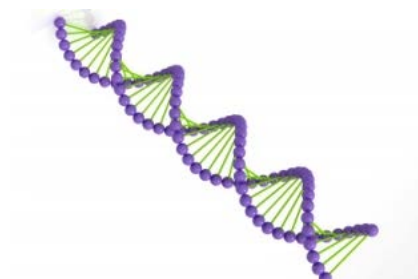
Gurasotasuna sustatzeko ekologia

Elkartrukeetan eragina
duten egoerak

Pobrezia, estresa garapen orokorrean
eragina
(Masarik, 2017)

Arrisku faktoreak

- Dislexia kasuak familian
- Hiperaktibitatea
- Familia testuinguru urria
- Elkartruke linguistiko eskasa

Babes faktoreak

- Familia testuinguru orekatua
- Familia elkartruke anitz eta aberatsak
- Lotura afektiboa
- Hizkuntza "amatiarra"
- Irakurketa partekatua
- Gurasoen irakurtze ohiturak

Eskerrik asko